

CURRÍCULUM

LCA

EFD

SEGUNDO BACHARELATO

XUNTA DE GALICIA

CONSELLERÍA DE CULTURA, EDUCACIÓN
E ORDENACIÓN UNIVERSITARIA

Materias de libre configuración autonómica de elección para os centros docentes

Ética e Filosofía do Dereito

Introdución

A materia de Ética e Filosofía do Dereito está deseñada para dotar o alumnado de instrumentos e ferramentas de análise que lle permitan abordar dun xeito máis consciente e racional os distintos niveis de códigos normativos dos que está entretecida a vida nas sociedades contemporáneas, complexas e plurais no moral e no ideolóxico. Estas ferramentas inclúen as teses e os conceptos básicos legados polos principais teóricos que reflexionaron sobre o feito moral e sobre as normas xurídicas.

No que ten que ver coa ética, a materia debe contribuír ao desenvolvemento da conciencia crítica do alumnado e da súa capacidade para elaborar racional e autonomamente principios e normas universais.

Polo que se refire á filosofía do dereito, con ela tamén se pretende ofrecerlle ao alumnado de bacharelato interesado nas ciencias xurídicas unha primeira aproximación ao mundo do dereito, no que atinxe tanto á súa caracterización, á súa estrutura e á súa dinámica, como á problemática da súa validez, do seu sentido e da súa xustificación.

Por último, a materia pretende que o alumnado reflexione sobre os ámbitos da xustiza, a democracia e os dereitos humanos, como espazos ideais de contacto entre o xurídico, o político e o moral, que deben funcionar como metas e patróns de todo proxecto práctico.

A materia está estruturada en catro bloques. O primeiro trata os temas clásicos da ética descritiva e a metaética. O segundo, dedicado á ética prescritiva, presenta as teorías sobre o ben moral dos pensadores e das pensadoras máis salientables da historia da filosofía. O terceiro refírese ao tema do dereito, tanto de xeito descritivo, expondo o máis básico dunha teoría do dereito, como de xeito fundacional, presentando as posturas que se dan sobre a validez e o sentido das normas xurídicas. Por último, o cuarto bloque está dirixido á reflexión sobre a xustiza, a democracia e os dereitos humanos como ideais morais e xurídicos para a cidadanía do século XXI.

No que respecta ás competencias asociadas aos estándares de aprendizaxe, procurouse que o alumnado se embarcase en procesos que permitirán mellorar as súas competencias clave e, malia estaren presentes as competencias sociais e cívicas, e a de comunicación lingüística, en case a totalidade dos estándares, por ser a materia que é, moitos deses procesos afondan na súa competencia dixital e no fomento da creatividade e do sentido da iniciativa. A competencia de aprender a aprender é unha constante nas materias de índole filosófica; a de conciencia e expresións culturais trabállase non só no que respecta ao patrimonio cultural filosófico, senón tamén na comparación dos sistemas normativos occidentais cos doutras culturas. Por outra banda, aínda que a materia estea bastante arredada dos contidos máis afíns ás competencias matemáticas e científico-tecnolóxicas, intentouse promover as actitudes de rigor no uso de conceptos, de respecto polos datos e de solidez argumental, ademais de valorar os intentos metodolóxicos das teorías do dereito, para establecer as bases dunha verdadeira ciencia xurídica.

Ética e Filosofía do Dereito. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1. A ética como reflexión filosófica sobre o feito moral				
1. b 2. d 3. e 4. h	5. B1.1. Ética e moral. 6. B1.2. Especificidade do feito moral.	7. B1.1. Entender e apreciar a especificidade do ámbito da moral, valorando a reflexión ética sobre ese campo como camiño para obter unha visión máis racional dunha serie de experiencias constitutivas da persoa, por sérennos obrigadas e por definírmolas ao afrontalas.	8. EFDB1.1.1. Discirne entre os conceptos de "ética" e "moral", e valora a necesidade da reflexión racional sobre a moralidade como xeito de dar sentido e entender mellor un ámbito ineludible da experiencia de todas as persoas. 11.EFDB1.1.2. Define "feito moral" e explica con rigor conceptual as características que distinguen os feitos morais doutras facetas da realidade humana, salientando a construción da propia persoa en cada un dos feitos morais dos que somos suxeitos.	9. CCL 10.CAA 12.CCL 13.CSC 14.CSIEE
15.a 16.b 17.d 18.e 19.g 20.h	21.B1.3. Liberdade e racionalidade humana como condicións da responsabilidade moral. 22.B1.4. Determinismos. 23.B1.5. Autonomía moral segundo Kant: autoimposición de normas	24.B1.2. Explicar e apreciar o papel da liberdade e a racionalidade na constitución do suxeito como responsable moral e autónomo, recoñecendo como os argumentos dos distintos determinismos poñen límites a esa autonomía, e identificando a defensa que dela fai Kant como condición básica do feito moral.	25.EFDB1.2.1. Elabora, usando a súa iniciativa persoal e empregando ferramentas informáticas, unha presentación na que se recollan situacións en que, ben por falta de liberdade, ben por limitacións da racionalidade, non se lle poida atribuír responsabilidade moral ao suxeito. 28.EFDB1.2.2. Investiga, en colaboración grupal, procurando e seleccionando información en internet, acerca de cales son os argumentos empregados polas escolas deterministas, e razoa sobre a incidencia deses argumentos en conceptos morais asociados ao de responsabilidade, como os de mérito e culpa. 32.EFDB1.2.3. Identifica nalgún texto de Kant a súa concepción sobre a persoa como suxeito autónomo capaz de ditar as súas propias normas morais, apreciando o valor máximo e innegociable que teñen as persoas segundo esta tese.	26.CD 27.CSIEE 29.CD 30.CAA 31.CCL 33.CCL 34.CSC
35.b 36.d 37.e	38.B1.6. Características das normas morais. 39.B1.7. Normas morais e outros códigos normativos.	40.B1.3. Recoñecer a especificidade das normas morais, distinguíndoas doutros códigos normativos que tamén regulan a conduta humana.	41.EFDB1.3.1. Enumera e explica con rigor conceptual os caracteres que fan que unha norma poida ser considerada como norma moral. 43.EFDB1.3.2. Elabora un cadro comparativo de distintos tipos de códigos normativos que regulan a conduta humana, incluíndo o moral, reflexionando sobre a claridade ou a vaguidade dos límites entre os diferentes códigos.	42.CCL 44.CAA 45.CSIEE
46.a 47.b 48.d 49.e 50.g 51.h	52.B1.8. Historicidade e variedade social dos códigos morais. 53.B1.9. Riscos do etnocentrismo na fundamentación intersubxectivista das normas morais. 54.B1.10. Perda de validez e sentido das normas morais nas posicións relativistas.	55.B1.4. Manexar e analizar información, procedente de distintos ámbitos, referida ás producións morais humanas (normas e valores), pondo de relevo os aspectos que teñen relación cos contextos históricos e culturais nos que xorden e operan, e valorando criticamente os riscos enfrontados do etnocentrismo e o relativismo.	56.EFDB1.4.1. Recoñece e valora criticamente o carácter histórico-cultural dos códigos morais, pondo exemplos deste carácter buscados e seleccionados en internet, e identificando os procesos de reprodución e transmisión deses códigos nos distintos contextos históricos e culturais onde xurdiron e operan.	57.CCEC 58.CD 59.CSC

Ética e Filosofía do Dereito. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			60.EFDB1.4.2. Recoñece os caracteres do etnocentrismo, identificando lexitimacións históricas de imposicións etnocéntricas de normas e valores morais, e amosando especial coidado por evitar esa actitude cando se axuizan valores e normas de culturas alleas.	61.CCL 62.CSC
			63.EFDB1.4.3. Argumenta, en colaboración grupal, sobre os riscos de entender que a validez e o sentido das normas morais depende por completo do contexto social en que esas normas xurdiron e operan, para o que propón exemplos obtidos en internet e valora a posibilidade de progreso moral nos códigos, perfilando un camiño que nos puidera apartar á vez dos riscos do etnocentrismo e do relativismo extremo.	64.CAA 65.CD 66.CSC 67.CCL
68.b 69.e 70.g 71.h	72.B1.11. Límites da fundamentación subxectivista das normas morais. 73.B1.12. Fundamentación obxectivista das normas morais. Problema da realidade dos valores. 74.B1.13. Falacia naturalista.	75.B1.5. Comparar as fortalezas e as debilidades respectivas das posicións subxectivistas e obxectivistas ao respecto da fundamentación das normas morais.	76.EFDB1.5.1. Explica e valora a necesidade de que a norma sexa interior ao suxeito para que poida ser considerada como moral, expondo ao mesmo tempo o problema da existencia doutros suxeitos igualmente lexitimados para emitir normas propias, e valorando criticamente o perspectivismo moral ao que nos conduciría unha postura estritamente subxectivista.	77.CCL 78.CSC
			79.EFDB1.5.2. Valora criticamente o intento de fundamentar a validez das normas morais na realidade obxectiva, en forma de entidades ou calidades morais, localizando en internet e describindo algún exemplo dese tipo de fundamentación, e reflexionando sobre a dificultade de establecer criterios para aceptar tanto a realidade desas entidades ou calidades morais como a validez dos coñecementos que puidésemos ter delas.	80.CD 81.CSC 82.CAA 83.CMCCT
			84.EFDB1.5.3. Le textos de Hume e/ou outros/as autores/as nos que se expoñía a falacia naturalista, e deseña desde a súa iniciativa argumentos a favor e en contra desa tese.	85.CAA 86.CCL 87.CSIEE
Bloque 2. A ética prescritiva. O problema do ben moral.				
88.b 89.d 90.e	91.B2.1. Ética prescritiva e morais de segundo nivel.	92.B2.1. Explicar a dimensión prescritiva da ética como base para as morais de segundo nivel, e apreciar a aposta pola racionalidade destes códigos morais	93.EFDB2.1.1. Expón a dimensión prescritiva da ética e a súa utilidade para fundamentar códigos morais racionalmente baseados, disertando por escrito sobre as consecuencias que para a racionalidade supón a variedade destes códigos.	94.CCL 95.CAA
96.b 97.e 98.h	99.B2.2. Pequenos fragmentos de textos referidos ao ben moral de autores como Platón, Aristóteles, Epicuro, autores estoicos, Tomé de Aquino, Kant ou Stuart Mill, entre outros.	100.B2.2. Analizar textos filosóficos pertencentes ás principais teorías éticas, así como calquera outro que presente un claro contido moral caracterizando as súas interpretacións do ben moral.	101.EFDB2.2.1. Utiliza o rigor e a precisión conceptual e terminolóxica para analizar criticamente textos filosóficos de autores que se ocuparon de definir o ben moral, como Platón, Aristóteles, Epicuro, autores estoicos, Tomé de Aquino, Kant ou Stuart Mill e outros, e identifica neles os trazos máis salientables das súas teorías éticas.	102.CCL 103.CSC

Ética e Filosofía do Dereito. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
104.b 105.d 106.e 107.g 108.h 109.m	110.B2.3. O ben moral como felicidade e virtude na Antigüidade e no Medievo: Platón, Aristóteles, epicureísmo, estoicismo e Tomé de Aquino. 111.B2.4. O utilitarismo, entre o ben moral como felicidade e o consecuencialismo contemporáneo.	112.B2.3. Examinar o desenvolvemento da idea de ben moral como felicidade, desde a conexión entre felicidade e virtude na Grecia clásica e no cristianismo medieval, ata o xiro cara ao consecuencialismo que lle dan os autores utilitaristas ingleses no século XIX.	113.EFDB2.3.1. Utiliza ferramentas informáticas para elaborar unha liña de tempo que recolla os principais autores da Antigüidade e do Medievo que relacionaron ben moral e felicidade, sinalando en cada un deles os trazos máis característicos da súa reflexión. 117.EFDB2.3.2. Identifica os trazos básicos do utilitarismo, amosando tanto o que o une á tradición clásica das éticas da felicidade como o que o separa delas, por esquecerse da virtude do axente e pór nas consecuencias medibles todo o peso do xuízo moral.	114.CD 115.CAA 116.CSIEE 118.CCL
119.b 120.e 121.h	122.B2.5. Ética formal kantiana. O ben moral como deber	123.B2.4. Distinguir as principais características da ética formal kantiana e apreciar nela tanto o rigor analítico que o leva á defensa do actuar só por deber, como o innegable valor que lle dá Kant á persoa como suxeito autónomo do moral.	124.EFDB2.4.1. Comenta e explica as tres formulacións do imperativo categórico kantiano, pondo de relevo como cada unha delas (universalidade, persoa como ben en si e autonomía da vontade) contribúe á pura formalidade, e valorando a esixencia de rigor analítico que termina por plasmarse no amor ao deber como norma básica e máxima de acción.	125.CCL 126.CSC
127.b 128.d 129.e 130.g 131.h 132.m 133.n	134.B2.6. Deontoloxía, consecuencialismo e éticas da virtude na reflexión ética contemporánea. 135.B2.7. Éticas da virtude nas tradicións non occidentais. 136.B2.8. O material e o formal-procedemental como bases da análise ética.	137.B2.5. Identificar as grandes correntes na reflexión ética contemporánea, incorporando na paisaxe de teorías éticas as reflexións sobre a virtude de tradicións non occidentais, e transferir á análise ética de problemáticas actuais os conceptos e os principios éticos adquiridos.	138.EFDB2.5.1. Elabora, con axuda de ferramentas informáticas, un mapa conceptual explicativo das diferenzas entre as tres grandes correntes éticas actuais (a deontoloxía, o consecuencialismo e as éticas da virtude), imaxinando situacións onde se manifesten as diferenzas entre as análises. 142.EFDB2.5.2. Procura información sobre o tratamento da virtude en distintas tradicións non occidentais, e compón un pequeno relato en que o/a protagonista se enfrente a unha situación onde ten que escoller entre cumprir cunha virtude e alcanzar outros fins. 147.EFDB2.5.3. Argumenta, en colaboración grupal, sobre problemáticas éticas contemporáneas, identificando as posicións que sobre eses problemas manteñen as teorías éticas, e incorporando na súa análise moral tanto o plano material como o formal-procedemental das normas, transferindo a situacións concretas os conceptos e os principios éticos adquiridos.	139.CD 140.CAA 141.CSIEE 143.CCL 144.CD 145.CCEC 146.CSIEE 148.CCL 149.CAA 150.CSC
151.a 152.b 153.d 154.e 155.g 156.h	157.B2.9. O ben común como maior ben na tradición das éticas da felicidade. 158.B2.10. Principio e lei universal do dereito en Kant. 159.B2.11. Tránsito das normas morais derivadas das éticas prescritivas ás normas xurídicas.	160.B2.6. Explicar o papel central da idea de ben común nas éticas da felicidade, e relacionar o principio e a lei universal do dereito de Kant coa súa ética do deber, valorando como en ambos os casos as éticas prescritivas apuntan á necesidade dunha norma xurídica externa que conxugue a convivencia social coa realización das normas éticas.	161.EFDB2.6.1. Analiza textos de Aristóteles e de Stuart Mill onde se poña de relevo o carácter supremo do ben común. 164.EFDB2.6.2. Explica o principio universal do dereito e a lei universal do dereito, expondo como se formula con eles a reconciliación entre o respecto máximo ao individuo como libre e ben supremo e a harmonización necesaria entre distintas vontades autónomas obrigadas a convivir.	162.CCL 163.CSC 165.CCL

Ética e Filosofía do Dereito. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			166.EFDB2.6.3. Participa nun foro nalguna plataforma informática onde se debata se a ética precisa do dereito para a súa realización plena, ou se poderíamos vivir só con normas morais, argumentando a súa posición con rigor terminolóxico e conceptual, amosando respecto cara ao resto de participantes e tolerancia cara ás súas preferencias e os seus puntos de vista, e tendo como guía de debate a racionalidade, a orde e a solidez dos argumentos empregados.	167.CCL 168.CSC 169.CAA 170.CSIEE 171.CD 172.CMCCT
Bloque 3. O dereito				
173.a 174.b 175.e 176.n	177.B3.1. Características esenciais distintivas das normas xurídicas. 178.B3.2. Comparativa das normas xurídicas fronte ás normas morais. Semellanza, diferenzas e relación dialéctica. 179.B3.3. Conflito entre legalidade e moralidade.	180.B3.1. Identificar as características esenciais que distinguen as normas xurídicas doutros sistemas normativos, e comprender a problemática relación que ten o dereito coas normas morais, que se plasma nos casos de conflito entre legalidade e moralidade.	181.EFDB3.1.1. Distingue as características propias das normas xurídicas, pondo exemplos propios de como outros códigos normativos non reúnen todos eses trazos. 184.EFDB3.1.2. Explica e caracteriza con precisión a noción de dereito e a súa conexión cos principios básicos da moralidade, salientando as posibles semellanzas, diferenzas e relacións dialécticas entre as normas morais e as legais. 187.EFDB3.1.3. Procura información sobre a traxedia de Antígona e, tomándoa como referencia, analiza outros casos, reais ou ficticios (literarios ou cinematográficos) de dilemas e conflitos entre moralidade e legalidade.	182.CCL 183.CSIEE 185.CCL 186.CSC 188.CCL 189.CSC 190.CCEC
191.a 192.b 193.d 194.e 195.g 196.l 197.m 198.n	199.B3.4. Noción e características do ordenamento xurídico. 200.B3.5. Lagoas xurídicas e solucións a estas. 201.B3.6. Ramas do dereito	202.B3.2. Define o ordenamento xurídico en relación coa comunidade política, e valora a pretensión de que o ordenamento sexa completo e consistente, reflexionando sobre os problemas xerados pola presenza de lagoas ou baleiros xurídicos, e recoñecendo as ramas do dereito incluídas no ordenamento.	203.EFDB3.2.1. Expón con rigor conceptual a noción de ordenamento xurídico, referíndoo á comunidade política en que impera e indicando que características presenta a súa estruturación das normas, con aprecio á racionalidade intrínseca no feito de que os ordenamentos aspiren a ser ordenados, completos e consistentes. 207.EFDB3.2.2. Investiga casos de lagoas xurídicas, usando distintas fontes, e utiliza a súa iniciativa persoal para imaxinar unha situación de lagoa xurídica e expor argumentadamente o problema que supón para o ordenamento e suxerir unha posible solución. 211.EFDB3.2.3. Utiliza, en colaboración grupal, a técnica de brainstorming para recoller un abano moi variado de normas, e logo procura e selecciona información de distintas fontes e xera, coa axuda de medios informáticos, un mapa conceptual das ramas do dereito, define o obxecto propio de cada unha delas e sinala en que rama se situaría cada unha das normas antes recollidas.	204.CCL 205.CSC 206.CMCCT 208.CD 209.CSIEE 210.CCL 212.CAA 213.CD 214.CSC 215.CCL

Ética e Filosofía do Dereito. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
216.a 217.b 218.e 219.g	220.B3.7. Suxeitos e obxectos para o dereito 221.B3.8. Obriga xurídica e dereitos subxectivos. Dereitos reais e dereitos persoais. 222.B3.9. Feito xurídico, acción xurídica, delito e sanción. Carácter coercitivo do dereito.	223.B3.3. Coñecer e utilizar con rigor os conceptos básicos do dereito (persoa, suxeito activo, suxeito pasivo, ben, propiedade, obriga, prestación, dereito real, dereito persoal, acción xurídica, delito, sanción, suposto xurídico, carácter coercitivo do dereito, etc.).	224.EFDB3.3.1. Realiza, usando ferramentas informáticas, un glosario cos conceptos básicos do dereito que inclúa termos como persoa, suxeito activo, suxeito pasivo, ben, propiedade, obriga, prestación, dereito real, dereito persoal, acción xurídica, delito, sanción, suposto xurídico, carácter coercitivo do dereito, etc., e fai un uso rigoroso deses termos en preferencias tanto orais como escritas.	225.CAA 226.CD 227.CCL
228.b 229.d 230.e 231.g 232.m	233.B3.10. Xeración de normas. Órganos xurídicos e competencias. 234.B3.11. Aplicación do dereito. Procedemento xudicial.	235.B3.4. Recoñecer o carácter dinámico do dereito, tanto na súa vertente de xeración de novas normas por parte de órganos xurídicos competentes, como na vertente da aplicación das normas vixentes nos procedementos xudiciais, e usar con precisión e fluidez o léxico propio destes dous procesos xurídicos.	236.EFDB3.4.1. Presenta nunha composición escrita distintos procedementos de creación de normas por parte de órganos xurídicos competentes que se dan no ordenamento español, reflexionando argumentadamente sobre o motivo que pon en marcha o proceso, os posibles problemas de competencias entre órganos que poden aparecer, e os problemas de coherencia e xerarquía entre normas derivados do encaixe da nova norma co ordenamento vixente. 239.EFDB3.4.2. En colaboración grupal, procura e selecciona información en distintas fontes sobre o procedemento xudicial, e usa esa información para realizar unha presentación en soporte informático dun caso penal hipotético, que inclúa unha liña do tempo desde a comisión do delito ata a resolución do caso na xustiza penal, describindo con precisión o papel que xogan os axentes xurídicos en cada momento do procedemento.	237.CCL 238.CSC 240.CD 241.CSC 242.CCL 243.CSIEE 244.CCEC
245.b 246.d 247.e 248.g 249.h 250.m 251.n	252.B3.12. Diferenzas entre o dereito de casos e o dereito de código. 253.B3.13. Características do dereito de casos anglosaxón. 254.B3.14. O dereito romano nas compilacións e na codificación de Xustiniano como base do dereito de códigos. 255.B3.15. O código civil napoleónico como modelo das codificacións noutros países. 256.B3.16. Dereito de casos anglosaxón. 257.B3.17. Tradicións xurídicas non occidentais.	258.B3.5. Expor as diferenzas entre as tradicións xurídicas do dereito de casos anglosaxón e o dereito de código continental, valorando os fitos históricos que para este último supuxeron a elaboración dunha compilación e codificación do dereito romano emprendida polo emperador Xustiniano e o código civil napoleónico, así como recoñecer e valorar outras tradicións xurídicas de corte non occidental.	259.EFDB3.5.1. Define xurisprudencia e distingue, a partir do papel xogado por esta figura, as tradicións do dereito de casos ("common law") e o dereito de código ("civil law"), sinalando vantaxes e inconvenientes que atope en cada tradición. 262.EFDB3.5.2. Identifica as características do dereito anglosaxón de casos, usando a súa iniciativa para as exemplificar con referentes literarios ou da cultura popular audiovisual. 265.EFDB3.5.3. Procura e selecciona información en internet, e realiza, en colaboración grupal, unha wiki na que os contidos destaquen o mantemento nos códigos civís actuais de categorías, institucións, conceptos e normas do dereito romano tal e como foi compilado polo emperador Xustiniano. 269.EFDB3.5.4. Elabora un pequeno traballo de investigación sobre a orixe e o sentido do código civil napoleónico no contexto da Revolución Francesa, e a súa enorme influencia na lexislación doutros moitos países que manteñen un dereito de código.	260.CCL 261.CSC 263.CCEC 264.CSIEE 266.CD 267.CAA 268.CSC 270.CAA 271.CCL

Ética e Filosofía do Dereito. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			272.EFDB3.5.5. Utiliza a súa iniciativa para atopar información sobre algunha tradición xurídica de corte non occidental, como as do oriente asiático, a hindú, a musulmá, etc., e diserta argumentadamente sobre os seus trazos esenciais, analizándoa nos seus logros e nas súas carencias, e comparándoa co dereito de códigos continental e o dereito de casos anglosaxón.	273.CD 274.CSIEE 275.CCEC 276.CSC
277.d 278.h	279.B3.18. A lexitimación do dereito nas cosmovisións mítico-relixiosas.	280.B3.6. Describir o papel xogado polos discursos lexitimadores do dereito, e recoñecer algunha das primeiras xustificacións, producidas en sociedades onde imperaban as cosmovisións mítico-relixiosas	281.EFDB3.6.1. Le algún texto de carácter mítico-relixioso no que se faga referencia á orixe e ao valor dos códigos xurídicos, e analízao e coméntao á luz do fragmento do Eutifrón platónico, onde se discute a fundamentación relixiosa da xustiza.	282.CCL 283.CSC 284.CCEC
285.b 286.d 287.e 288.h	289.B3.19. Primeiros intentos de fundamentar filosoficamente o dereito. Debate entre <i>nomos</i> e <i>physis</i> na sofística grega.	290.B3.7. Explicar e valorar o papel dos pensadores sofistas ao debater sobre o criterio de validez das normas da pole, diferenciándoas claramente das leis naturais, e recoñecer algunha das posturas máis salientables neste debate.	291.EFDB3.7.1. Procura e selecciona información sobre a figura e o pensamento de autores sofistas como Protágoras, Critias, Antífote, Gorgias, Hipias, Trasímaco, Calicles e outros, e, en colaboración grupal, realiza un cadro esquemático coas posturas máis salientables de cada un ao respecto da validez da norma social ou <i>nomos</i> .	292.CD 293.CSC 294.CCL
295.b 296.d 297.e 298.g 299.h	300.B3.20. Iusnaturalismo 301.B3.21. Posturas de Platón, o estoicismo e Cicerón ao respecto da lei natural. 302.B3.22. A lei natural na escolástica de Tomé de Aquino. 303.B3.23. O iusnaturalismo na modernidade en filosofía do dereito e en filosofía política.	304.B3.8. Recoñecer os fitos máis importantes do iusnaturalismo, desde as posturas de Platón, o estoicismo e Cicerón na antigüidade clásica, pasando pola reflexión sobre a lei natural en Tomé de Aquino, e identificar as características do iusnaturalismo na modernidade, comparando o iusnaturalismo en filosofía política co que se dá en filosofía do dereito.	305.EFDB3.8.1. Define a posición iusnaturalista e analiza textos clásicos de Platón, Cicerón e autores estoicos onde se evidencie a existencia desa lei natural que pode ser coñecida polos seres humanos. 308.EFDB3.8.2. Expón a posición da lei natural no contexto da teoría da lei de Tomé de Aquino, identificando os ámbitos da acción humana nos que se manifesta, e argumentando a posición subsidiaria en que queda a lexislación positiva sobre eses ámbitos. 310.EFDB3.8.3. Procura información en internet sobre o xurdimento do iusnaturalismo na modernidade nas obras de Grocio, Pufendorf ou Tomasio, e elabora un mapa conceptual onde se recollan tanto as características dese movemento que o diferencian do iusnaturalismo clásico, como as relacións de semellanza e distinción que gardan as escolas iusnaturalistas en filosofía do dereito e filosofía política.	306.CCL 307.CSC 309.CCL 311.CD 312.CCL 313.CSC 314.CAA
315.d 316.e 317.g 318.h 319.l 320.m	321.B3.24. Positivismo xurídico ou iuspositivismo 322.B3.25. Obra de Kelsen. Intento dunha teoría pura do dereito. 323.B3.26. Límites do iuspositivismo	324.B3.9. Definir o positivismo xurídico ou iuspositivismo, comprendendo como e por que quen defende esta corrente, en especial o pensador HansKelsen, presenta unha separación radical entre moral e dereito como necesaria para a formulación dunha teoría pura do dereito, estimando o intento de facer do dereito un ámbito de estudo estritamente científico, pero sendo conscientes dos límites desta posición e avaliando criticamente un dereito que se pretenda completamente amoral.	325.EFDB3.9.1. Diserta sobre os problemas que formulan as fundamentacións iusnaturalistas do dereito, relacionándoos cos que se lles presentaban ás posicións obxectivistas en ética, e expón con rigor as teses básicas do iuspositivismo.	326.CCL 327.CSC

Ética e Filosofía do Dereito. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			328.EFDB3.9.2. Procura e selecciona información en distintas fontes sobre o libro "Teoría pura do dereito", de Hans Kelsen, e elabora, en colaboración grupal, un esquema dos temas máis importantes tratados nel, facendo especial incidencia na separación entre dereito e moral, a concepción do dereito como unha árbore xerárquica baseada na norma fundante, ou o carácter coercitivo das normas, que apuntan ao exercicio do poder, e valorando o intento de "purificar" o coñecemento xurídico para o converter nun discurso estritamente científico.	329.CD 330.CCL 331.CAA 332.CMCCT
			333.EFDB3.9.3. Participa nun debate en grupo sobre os riscos contrarios de naturalizar ou positivizar completamente o dereito, expondo de xeito argumentado as súas propias conclusións sobre as limitacións de ambos os enfoques, e amosando respecto e tolerancia polas razóns achegadas por outras persoas que poidan disentir.	334.CCL 335.CSC 336.CSIEE
Bloque 4. A xustiza, a democracia e os dereitos humanos como puntos de encontro da ética, a filosofía do dereito e a filosofía política				
337.a 338.b 339.c 340.d 341.e	342.B4.1. A xustiza como ponte entre o dereito e a moral. 343.B4.2. A xustiza como finalidade do dereito.	344.B4.1. Recoñecer a dimensión intersubxectiva da xustiza como elemento que lle permite funcionar como nexa entre a moral e o dereito, comprendendo o seu papel como finalidade dos ordenamentos xurídicos.	345.EFDB4.1.1. Identifica no concepto de xustiza a referencia á intersubxectividade e aos criterios para repartir bens, dereitos, obrigas e cargas entre os membros dun grupo, e explica como estes trazos permiten que sirva coma ponte entre o ámbito da moral e o do dereito, podendo ser tomada como a finalidade última dos ordenamentos xurídicos.	346.CSC 347.CCL
348.a 349.b 350.c 351.d 352.e 353.g 354.m 355.n	356.B4.3. Xustiza distributiva e os outros tipos de xustiza. 357.B4.4. Criterios para a xustiza distributiva: necesidade, mérito e igualdade. 358.B4.5. A xustiza como imparcialidade de Rawls: situación orixinaria e principios da xustiza.	359.B4.2. Definir os tipos de xustiza e distinguir os criterios que poden orientar a xustiza distributiva, valorando a teoría da xustiza como imparcialidade de John Rawls ao respecto, e distinguindo as teses básicas desta teoría	360.EFDB4.2.1. Explica o concepto de xustiza distributiva, comparándoa cos outros tipos de xustiza. 362.EFDB4.2.2. Usando a técnica de brainstorming en colaboración grupal, identifica as vantaxes e os inconvenientes que presenta cada un dos principais criterios de aplicación da xustiza distributiva (necesidade, igualdade e mérito), argumenta de xeito rotatorio a favor de cada un dos criterios e extrae as súas propias conclusións. 367.EFDB4.2.3. Realiza, en colaboración grupal e usando a súa creatividade, unha presentación audiovisual onde se presenten as teses básicas da teoría da xustiza de John Rawls, a da posición orixinal e os dous principios da xustiza, como criterios para comprobar a xustiza de determinadas situacións ou accións.	361.CCL 363.CCL 364.CAA 365.CSC 366.CSIEE 368.CSC 369.CSIEE 370.CD 371.CAA 372.CCEC

Ética e Filosofía do Dereito. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
373.a 374.b 375.c 376.d 377.e 378.g 379.h 380.m 381.n	382.B4.6. Democracia: carácter específico da súa lexitimidade. 383.B4.7. Léxico xurídico-político asociado ao concepto de democracia. 384.B4.8. Valores democráticos: liberdade, igualdade, solidariedade e pluralismo político.	385.B4.3. Describir e valorar o carácter específico da lexitimidade democrática, usar con rigor o léxico xurídico-político asociado a este concepto, e distinguir na liberdade, a igualdade, a solidariedade e o pluralismo político os valores irrenunciáveis que inspiran os sistemas democráticos.	386.EFDB4.3.1. Explica como a democracia é a forma de goberno que máis se adecúa ao ideal de xustiza, comprendendo e valorando o carácter específico da lexitimidade democrática fronte a outras modalidades de lexitimación.	387.CCL 388.CSC
			389.EFDB4.3.2. Procura e selecciona información en internet e realiza, en colaboración grupal, unha wiki sobre a democracia, onde se recollan, polo menos, os seguintes ítems: as formas de goberno alternativas, as regras básicas do xogo democrático, as súas dimensións social e liberal, os seus tipos con respecto á distribución territorial da soberanía, a representatividade, os tipos de elección, os poderes, etc.	390.CD 391.CCL 392.CSC 393.CAA 394.CSIEE
			395.EFDB4.3.3. Identifica e define con rigor os valores esenciais dos sistemas democráticos (liberdade, igualdade, solidariedade e pluralismo político) e, en colaboración grupal, elabora a presentación dunha distopía onde un deses valores desaparecera.	396.CCL 397.CSC 398.CSIEE 399.CCEC
400.a 401.b 402.c 403.d 404.e 405.g 406.h	407.B4.9. Problema para os dereitos humanos de que o dereito se identifique co Estado. O dereito universal como problema e como necesidade. 408.B4.10. A Declaración Universal dos Dereitos Humanos como norma fundante dos ordenamentos xurídicos orientados á xustiza global. 409.B4.11. Situación dos dereitos humanos no mundo do século XXI.	410.B4.4. Recoñecer os problemas que para a realización dos ideais de xustiza, democracia e dereitos humanos supón o feito de que haxa tantos ordenamentos xurídicos como estados, valorar os movementos a favor dunha internacionalización cada vez maior dos dereitos, e usar a Declaración Universal dos Dereitos Humanos como base xurídica de todos os dereitos internacionais, e ideal desde onde analizar ética e xuridicamente os acontecementos máis salientables da actualidade.	411.EFDB4.4.1. Explica as limitacións aos ideais de democracia, xustiza e dereitos humanos derivadas do feito de que os ordenamentos xurídicos sexan estatais, reflexiona sobre a problemática do dereito internacional, e formula as súas propias conclusións ao respecto dos medios para facer real unha xustiza global, valorando a contribución das institucións internacionais nese sentido.	412.CCL 413.CSC
			414.EFDB4.4.2. Analiza os artigos da Declaración e valóraos como posible norma fundante (no sentido de Kelsen) dos ordenamentos xurídicos xustos.	415.CCL 416.CSC
			417.EFDB4.4.3. Selecciona e integra fontes de información diferentes, e transfere conceptos desenvolvidos ao longo do proceso de aprendizaxe a situacións e acontecementos salientables da actualidade (discriminación, tortura, terrorismo, fundamentalismo, ausencia de liberdades, etc.), examinándoos á luz da Declaración Universal dos Dereitos Humanos e argumentando sobre eles, amosando tolerancia e respecto cara ás opinións das demais persoas, pero guiándose polo rigor, a coherencia e a solidez dos argumentos empregados.	418.CD 419.CCL 420.CSC 421.CMCCT